Brněnský večerník

14. VIII 1984

10 DNP

Mojmír Maděrič a Lenka Loubalová jako Napoleon a Josefina v opeře Chameleon, která byla jedním z vrcholů loňské sezóny v Divadle na provázku.

Foto: Jeří Kratochvíl

DIVADLO NA PROVÁZKU 1983—1984

K novým obzorům

Zdálo se, že po předchozí vyčerpávající sezóně (i část prázdnin trávil soubor vypjatou prací za obtížných podmínek v zahraničí) bude mít letošní sezóna odpočinkový ráz. Mluvilo se i o tom, že „Labyrintem" dosáhlo Divadlo na provázku k hranici, za kterou již nebude možno jít. Tím radostnější byla překvapení, jež po poklidném podzimu přinesla druhá polovina sezóny. Nejen, že jsme se dočkali premiér: každá z nich znamená vykročení k novým horizontům.

Již Hra na bláznivý regiment (premiéra 28. března) dosáhla nečekané kvality. Dětské studio Divadla na provázku si za předlohu zvolilo povídku Jana Weisse z první světové války. Pouhá dramatizace by byla musela ztroskotat. Mladý soubor, vedený Vojtěchem Fatkou (pedagogickému vedení režie se věnoval Petr Scherhaufer), se nebál přizpůsobit nedětský expresivní text vlastnímu cítění, uchopil jej tvořivě a samostatně. Rámec „hry na...", který se v Dětském studiu osvědčil již dříve, poskytl dětem prostor pro přirozeně individualizované herectví, jež strhuje neustálou spontánní aktivitou každého z dětí. Každý tu uplatňuje osobní vlohy a každého je tu nenahraditelně zapotřebí k vytvoření dramatického celku, který je nad jednotlivci, aniž by je znásilňoval, a striktně dirigoval do předem stanovené režijní představy. Všichni jistě nejsou obdařeni stejně, výrazné talenty se tu však neprosazují na úkor skromnějších či mladších, nýbrž výlučně pozitivním vkladem do celkové spolupráce. To je u dětského souboru závažné nejen umělecky. Myslím, že režie a dramaturgie zde vykonala kus konkrétní práce výchovné, pedagogické, občanské. Proto také protiválečné poselství inscenace vyznívá tak přesvědčivě: děti je nepředvádějí, ale prožívají a utvářejí jako něco zcela vlastního, neodvozeného.

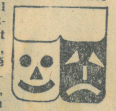

Potřeba vytvořit operu Chameleon (premiéra 15. 5.) vyrostla u autora i inscenátorů ze soustavné spolupráce a ze zkušeností, které tato spolupráce přinesla. Miloš Štědroň je skladatelem Divadlu na provázku nejbližším, jeho zásluhou se hudební projev souboru neustále kultivoval, ve spolupráci s ním mohli režiséři zkoušet a objevovat nové možnosti aktivního začlenění hudební složky do dramatického celku. Tudy vedla cesta od písniček a tzv. scénické hudby k propojením hlubším a umělecky vyšším. Vzpomeňme jen Alenky v říši za zrcadlem, Obchodu s chlebem, Jako tako, Příběhů dlouhého nosa. Bez Štědroňovy muzikantské spolupráce by tyto inscenace byly něčím zcela jiným, bez těchto inscenací by i Štědroň jako skladatel dnes byl někým jiným. To vše přímo volalo po rozhodném prolomení oné bariéry, s níž se hudba v tzv. činohře setkává. Zkušenosti bylo třeba shrnout a vykročit dál.

Podařilo se to znamenitě. Štědroň i režisér Scherhaufer se dokázali opřít o text, který z prozaické předlohy Stefana Zweiga převedl Ludvík Kundera do dramaticky nosného tvaru. K tomu nutno připočíst Štědroňovu schopnost vytvářet jiskřivá spojení spontánní tvořivosti, tak korespondující s hereckým a pěveckým potenciálem důvěrně známého souboru, se zasvěcenou vzdělaností. Tato spojení mají spolehlivou nosnost hudebnědramatického gesta, a proto uchvacují i tu část publika, která pranic neví o Monteverdim, Gluckovi nebo Eislerovi. A ani tato část publika není podvedena: autor se jí ani v nejmenším nepodbízí. Pracuje např. s nápěvem revoluční Marsellaisy tak důsledně významově i kompozičně, že je to i pro hudebně školeného posluchače uměleckým dobrodružstvím prvořadé úrovně.

Co zde bylo vykonáno Jánem Zavarským výtvarně, to je opera i ve výtvarném smyslu, lze-li tak říci. Také to vyrůstá z dlouholeté spolupráce Zavarského s režisérem Scherhaufererem. Scéna pinovýznamně hraje — a to v tvrdých podmínkách nynějšího působiště Divadla na provázku, bez obvyklých divadelně technických předpokladů. Myslím, že i v tomto ohledu můžeme hovořit o souborném uměleckém díle, ač se celým ustrojením i ideologicky zcela liší od opery wagnerovské.

Dokončení zítra

JAROSLAV STŘÍTECKÝ